

OGULBÄBEK AMANDURDYÝEWA,

*TYA-nyň Magtymguly adyndaky
Dil we edebiyat institutynyň doktoranty*

BEÝIK ŞAHYRYŇ ŞYGRYÝETINDE GUŞLARYŇ KEŞBI

Gymmatly edebi baýlyklarymyzy, çeper mirasymyzy halka gaýtaryp bermek, watançylyk, adamy söýmek Hormatly Prezidentimiziň taglymatynyň esasynda durýar. Bu edebi mirasymyza dogry nukdaý nazardan seretmäge, türkmeniň taryhy kökünü yzarlamaga mümkinçilik döredýär.

Magtymgulynyň döredijiliginde guşlaryň çeper keşbini içgin öwreneniňde, şygryýetiň syrly dünýäsine aralaşýarsyň. Şol şygryýetde sözüň öz asyl manysynda hem-de simwoliki manyda gelmegi bu temanyň çylşyrymlaşmagyna getirýär. Romantiki stil egrip simwollaşan guş keşpleri obýektiwligini, hakykylygyny ýitirip, şahyryň çeperleşdiren, obrazlaşdyran keşbine öwrülýär.

Däbe öwrülen çeperçilik serişdeleriniň ulanylmagy bilen ruhy ahwalat, şahyryň öňe sürýän pikiri guşuň keşbiniň üsti bilen açylýar. Şahyr öz duýgusyny, ruhy ahwalyny guşlar bilen söhbetleşmek arkaly açýar, ýagny guşlaryň çeper keşbi adamyň ruhy ahwalyna boýun egdirilip, ynsan dünýäsini açyp görkezýän çeper keşpleri emele getirýär. Magtymgulynyň döredijiliginde guşlaryň keşbiniň işlenişine üns bereniňde, olary toparlara bölmek bolar: 1. Romantiki stildäki simwoliki guş keşpleri; 2. Realistik häsiýetde tebigy gözelliginde wasp edilýän guş keşpleri; 3. Zenan keşbini, şeýle hem adam durmuşyny guşlara meňzedip, meňzetme, deňşdirme usulynda suratlandyrylýan guş keşpleri.

Magtymgulynyň çeper pikirlenmesiniň çylşyrymlylygyna düşünmek, çeper keşpleriniň düýp aýratynlygyna, hakyky manysyna akyl ýetirmek esasy mesele bolup durýar. Şahyryň «Näme sen» goşgusynda:

Asla Seni görmemişem, dildarym,
Gumrumy Sen, bilbilmi Sen, näme Sen?¹ –

¹ Magtymguly. Eserler ýygyndysy. II jilt, Aşgabat, «Ylym», 2013, 130 s.

diýen setirlerde ylahy yşk, Allanyň keşbi dogrusynda gürrüň gi-dýär. Bu goşgudaky Aý, Gün, ýel, pelek, gije-gündiz ýaly düşünjeler Haka ýetmegiň ýollary bilen baglanyşykly düşünjelerdir. Guş keşbi şahyryň döredijiliginde giň manyly keşpleriň biridir. «Gördüňmi» goşgusynda:

Anka sypat turup, «hüw!» diýp galkan guş,
Gijesi tirikdir, gündizi bihuş,
Redaly, jindeli, egni hyrka puş,
Meniň sahypjemalymy gördüňmi,¹

«Jan içinde» goşgusynda:
Aşyk aýdar: «Illalla!»
Garynja «Alhamdilulla!»
Leglek diýr: «Kulhuwalla!»
Hannan-Mennan içinde.

Turaç dili senada,
Ördek dili dogada² –

ýaly setirlerinde guş Hakyň wysalyňa ýetmek arzuwynda saýraýan jandar bolup göz önüne gelýär. Bu Misgingylyjyň:

Bilbiller saýraşar, gunça-güllerde,
Hakyň zikri hem senasy dillerde –

diýen setirlerinde-de beýan edilýär. Bu setirler Magtymgulynyň «Di-lim guş dilidir, suratym – ynsan»³ diýen setiriniň düýp manysyna düşünmäge kömek edýär. Şahyryň:

Bikär goýma ömür tagty,
Oýandysak uýmuş bagty,
Doga kylyp säher wagty,
Nalyş kyslam guşlar bile⁴

¹ Şol ýerde, II jilt, 129 s.

² Şol ýerde, II jilt, 359-360 s.

³ Şol ýerde, I jilt, 441 s.

⁴ Şol ýerde, I jilt, 253s.

şeýle hem:

Ýerden çykan agaçlar,
Dili senaly guşlar,
Suhan söýen derwüşler
Döwrandadyr-döwrand¹ –

diýen setirlerindäki sopusylyk ýolunyň syrly dünýäsine ykbalyny bagyş edip, bu dünýädäki ömrüni diňe Hakyň wysalyňa ýetmegiň arzuwynda ýaşan derwüşler bilen dili senaly guşlaryň bile getirilmegi Magtymgulynyň guş dili baradaky filosofiki pikirlerden daşda dældigine şaýatlyk edýär. Guşlaryň özboluşly syrly diliniň bardygy baradaky pikir edebiyatda XVIII asyrdan öňki döwürlerde-de dowam edip gelýär. Bu barada Ibn Sina «Guşlar hakynda» atly filosofik allegorik traktaty goşgy bilen ýazydyr. Ferideddin Attaryň «Mantyk at-taýr» («Guşlaryň söhbeti») poemasynda jogap edip ýazan Nowaýynyň «lisan at-taýr» («Guş dili») poemasynda guşlaryň keşbiniň üsti bilen ynsan durmuşy, sopusylyk ýolunyň mäkäm duralgalary baradaky çuň pikirler orta atylýar. Gündogarşynas alym Ý. E. Bertelsiň «Nowaýy we Attar» atly makalasynda berilýän maglumatlardan (Mir-ali-şir.1928ý. 74s.) mälim bolşy ýaly, Nowaýy ýaşynyň soňunda saglyk ýagdaýy ýaramazlaşan döwründe çagalygynda Ferideddin Attaryň «Mantyk at-taýr» («Guşlaryň söhbeti») poemasy okandygyny ýatlaýar. Ol ýarym asyr öň eden arzuwuny amala aşyrmak niýeti bilen ýarawsyzlykdan ýaña elindäki perony zordan işletmegi başaryan ýagdaýynda «Guş dili» poemasy ýazýar. Bu pikiri Bertels şahyryň galdyran maglumatlaryna esaslanyp aýtmak bilen, ýokarda ady agzalan makalada Nowaýy bilen Attaryň eserindäki pikir baglanyşygyny ylmyderňew edýär. Alyşir Nowaýynyň öz poemasyň Attaryň «Mantyk at-taýr» eseri bilen baglanyşygy baradaky ýüze çykýan soraga hut Nowaýynyň özi «lisan at-taýr» eseriniň ahyrynda eseri ýazmagynyň sebäbi, şeýle hem çagalyk ýyllarynyň durmuş sahypalary barada anyk maglumatlar berýär. «Guşlaryň söhbeti» we «Guş dili» eserlerindäki hüthüt, semender, symrug, kaknus, anka, humaý, bilbil ýaly guşlaryň keşbi Magtymgulynyň döredijiliginde-de öz beýanyny tapýar. Ede-

¹ Şol ýerde, I jilt, 277 s.

biýatda serwi, sünbül, çynar, gül, bilbil, garga, zag, garlawaç ýaly gahrymanlaryň hakykylygyndan daşlaşdyrylan däpleşen häsiýetleri bar.

Gündogar edebiyatynda orta asyrlardan bäri tebigaty adam dilinde gürläp, şeýle hem tebigatdaky zatlary adam diline düşünýän edip, biri-biri bilen jedelleşdirip, eser ýazmak däbi dowam edipdir. Bu döp XVIII-XIX asyr şahyrlarynyň döredijiliginde-de dowam edýär. Şol eserlerde guşlar, haýwanlar, ösümlükler, ir-iýmişler we ş.m. öz aralarynda jedelleşip, allegorik keşbiň üsti bilen bütin barlyga bolan filosofik garaýyşlar, şeýle hem, adam häsiýetleri we onuň dünýägaraýyşy barada çuň pikirler aýdylýar. Nowaýynyň «Guş dili» eserinde hem waka guşlaryň özara jedelinden başlanýar. Eseriň gysgaça manysynda dürli guşlar bir ýere üýşýärler. Olaryň derejeleri, mertebeleri, oturmaly orunlary barada öz aralarynda jedel döreýär. Garga bilbilniň, gaz bürgüdiň ornunda oturýar. Şonda olar: «Biziň adyl patyşamyz bolsa, beýle adalatsyzlyk bolmazdy» diýen pikire gelýärler. Hüthüt (hüýpüpik) atly guş teklip edip, şeýle patyşanyň symrug bolup biljekdigini mälim edýär. Hüthütiň ýol görkezmeginde guşlaryň ählisi symrug guşuň gözlegine çykýarlar. Poemada mälim edilişine görä, olar ýedi sany kynçylykly jülgeden geçmeli bolýarlar. Poemada:

«Ýedi jülgeň egrem-bugram ýoly kân,
Şolary bir-birden eýläýin beýan.

Ilki jülge gözleg jülgesi bolar,
Gudratyn görkezip, soň ýola salar.

Yşk jülgesi çykar onsoň öňünden,
Köydürer zat goýman jan-u teniňden.

Köydüren soň yşga jan-u teniňni,
Magrypet jülgesi garşylar seni.

Soň görersiň Biperwaýlyk jülgesin,
Oň ýanynda hiçdir asman-u zemin.

Ýalňyzlyk jülgesi ýene bir menzil,
Maksatly ýoluňda galarsyň ýalňyz.
Ondan geçseň Başagaýlyk jülgesi
Apatlary bilen garşylar seni.

Şol jülgeleň baryn ötersiň weli,
Terkilik jülgesi tamamlar ýoly»¹ –

diýip aýdylyşy ýaly, geçilmeli ýol gözleg jülgesi, yşk jülgesi, magrypet jülgesi, biperwaýlyk jülgesi, ýalňyzlyk jülgesi, başagaýlyk jülgesi, terkilik jülgesinden ybarat. Guşlar ýadawlykdan, umytdan düşseler-de, hüthüt rowaýatlar, gürrüňler aýdyp, olaryň ýoluny dowam etdirmegine goldaw berýär. Ýedinji jülgeden soň symruga duşjakdyklaryna olary ynandyrýar. Guşlaryň köp bölegi ýedinji jülgä ýetmegi başarmaýarlar. Diňe otuz sany guş ýedinji jülgäni geçmegi başaryp, hüthütden symrugy görkezmegini talap edenlerinde, ol symrugyň diri galan otuz guşuň özleridigini aýdýar. Pars dilinde «si murg» otuz guş diýmegi aňladýar. Nowaýynyň bu poemasyndaky guşlaryň keşbi allegoriki keşpdur. Bu ýerde guşlaryňky ýaly adamlaryň hem öz maksatlaryna ýetmek üçin barýan ýollarynda kynçylyklary ýeňmeginiň, umytnamalarynyň zerurdygy, şeýle hem olaryň ornunyň, mertebesiniň kynçylygy ýeňip bilmegi bilen kesgitlenýändigini aýdylýar. Sopusçylyk edebiýatynyň görnükli wekili Ferideddin Attaryň döredijiliginden gözbaş alýan Nowaýynyň «Guş dili» poemasynda hem sopusçylykda sopynyň Alla gowuşmak üçin geçmeli makam, duralgalaryny geçenden soň, Hakykata ýetip, Alla gowuşýandygy baradaky pikir beýan edilmek arkaly guşlaryň keşbiniň üsti bilen Mansur Hallajyň «Enel-hak» teoriýasyna eýerýän sopusçylyk pelsepesini beýan edýär. Allanyň tebigatdan daşardaky zat däl-de, «Alla adamyň ýüreginde» diýen pikiri allegorik keşpleriň üsti bilen beýan edýär. Magtymguly «Näme sen?» goşgusynda hem Attaryň we Nowaýynyň ideýalaryny dowam etdirýär. Magtymguly «Jan içinde» goşgusynda tebigatdaky janly-jandarlaryň dünýäsine içgin aralaşmak bilen:

¹ Nowaýy. «Guş dili». «Edebiýat we sungat» gazetini. 24.11.1995 ý.

Pikir kyldym ýer-gögi
Akylsyz jan içinde¹ –

diýip, çuňňur filosofiki pikirine başlaýar. «Jan içinde» goşgusynda ünsüni çekýän zat: häsiýetlendirme berilýän jandarlaryň sany otuz aýtýlipdir. Olardan ýigirmi biri guşdur. Nowaýynyň «Guş dili» poemasynda diňe guşlar gatnaşýan bolsa, Magtymgulynyň «Jan içinde» goşgusynda guşlardan başga mör-möjekler we haýwanlar hem gatnaşýar. Guşlardan: kepderi, bilbil, garlawaç, leglek, anka, hüthüt, bezgek, durna, baýguş, laçyn, turaç, ördek, gaz, gumry, tawus, kaknus, totuguş, torgaý, gögeýin, ýarganat; haýwanlardan: keyik, gurt, at, ýaby, eşek, sygyr, düýe goşgynyň baş gahrymanlary bolup, olaryň her biriniň gylyk-häsiýetleri, ýaşayyş şertleri barada şahyryň synçylyk bilen beýan edýän suratlandyrmasy bar. Magtymguly Pyragynyň döredijiliginde umumy Gündogar poeziýasynyň obrazlar ulgamyna mahsus mistiki guşlaryň çeper keşbiniň beýanyny görmek bolýar. Agzalan goşgynyň:

Anka aýdar: «Ýolçyýam»,
Hüthüt aýdar: «Ilçiyem,
Süleýmana sawçyýam,
Ýalan-jahan içinde»² –

setirlerindäki Anka hemme guşlaryň dilini bilýän, gijelerine Allanyň yşkynda gezip, gündizlerine bihuş ýagdaýda bolýan mifiki-hyýaly guşuň keşbidir. Nowaýynyň «Guş dili» poemasynda bu guşuň Kap dagynyň depesinde ýaşayandygy aýdylýar.³ Magtymgulynyň agzalan goşgusyndaky:

Gumrular owaz bilen,
Tawus işi nüz bilen,
Kaknus guş müň saz bilen,
Şol Hindistan içinde⁴ –

¹ Magtymguly. Eserler ýygynyndysy. II jilt, Aşgabat, «Ylym», 2013, 358 s.

² Şol ýerde, II jilt, 359 s.

³ Nowaýy. Saýlanan eserler. T.8.Daşkent.1970. 17 s.

⁴ Magtymguly. Eserler ýygynyndysy. II jilt, Aşgabat, «Ylym», 2013, 360 s.

diýen setirlerindäki Kaknus guşuň owazynyň ilkinji sazynyň döremegine sebäp bolandygy barada aýdylýan rowaýat tutuş Gündogar edebiýatyna ýaýrandyr. Ý. E. Bertels «Nowaýy we Attar» atly makalasynda «Guş dili» we «Guşlaryň söhbeti» eserleriniň ikisinde-de Kaknus guşuň ýurdunyň Hindistan diýip aýdylýandygyny aýtmak bilen «Kaknus baradaky rowaýat Feniks guşy hakdaky mifni elementlerini özünde jemleýär. Kaknus özüni otda ýakyp, onuň külünden täze bir Kaknus guşy döreyär»¹ diýip ýazýar. Oduň içinde ýaşap, onuň külünden şol guşuň täze bir nesli döreyändigini barada aýdylýan guşuň ýene bir ady Semenderdir. Bu barada Nowaýynyň «Guş dili» poemasynda:

Öňýeten paý almaz yşkyň näzinden,
Semender deý tutaşmasaň özüňden.

Baky galandarlyk-yşkyň ygrary,
Bir Semender ýeňer ol ataş-nary² –

diýip ýazsa, Magtymguly «Galandar bile» goşgusynda:

Çekdigim naladyr, ýüregim gamkeş,
Höregim ataşdyr Semender bile³ –

diýip, Semender baradaky mif bilen tanyşdygyny beýan edýär. Bu temada Magtymgulyň «Gökje kepderi» goşgusy hem mysal getirmek bolar. Ýokary çeperçilik bilen ýazylan bu goşgynyň mazmunynda: Hezreti Aly metjitde ähli sahabalary daşyna üýşürüp, kitap okap otyrka, howsalaly ýagdaýda bir gökje kepderi gelip, tagzym bilen salamlaşyp, özüniň gününe şükürlü bolup iým gözläp, höwürtgensindäki baş çagasyny eklemegiň aladasy bilen ýaşap ýören mahaly, laçynyň howadan hüjüm edip, janyňy aljak bolandygyny aýdyp, Hezreti Alynyň özüni halas etmegini soranda, Aly goluny uzadyp, kepderini ýeňine salýar. Şol wagt hem laçyn peýda bolup, özüniň üç günläp açdygyny aýdyp, awuny bermegini soraýar. Aly oňa:

¹ Mir-Ali-Şir.L., 1928, 74 s.

² Nowaýy.Guş dili // «Edebiýat we sungat» gazetini. 24.11.1995 ý.

³ Magtymguly. Eserler ýygyndysy. I jilt, Aşgabat, «Ylym», 2013, 440 s.

«Eý, laçyn, men Haýdaram,
Sahyby-lutpy-kerem,
Öz budumdan et berem,
Sen dileme kepderi!» –

diýip, hanjar bilen öz budundan et kesip bermäge taýýar bolanda:

«Laçyn saýmaňlar meni,
Kepder diýmäňler ony,
Synamak üçin seni
Gelipdik siziň sary»¹ –

diýip, laçyn bilen kepderi uçup gidýär. Bu goşguda rehimdarlyk, ejize howandar bolmak, sahylyk, adamkärçilik ýaly pikirler öňe sürülýär. Kepderiniň keşbi nusgawy edebiýatda asudalygyň, abadançylygyň, ýagşylygyň, hormatlylygyň, wepaly dostlugyň mysalynda getirilýär. Şahyryň «Jan içinde»² goşgusynda hem ilki guşlar baradaky sözüni asmanda ganat ýaýyp, topar bolup erkana uçýan kepderiden başlap:

Ýaýylar ganat-perler,
Hup açylar depderler,
Bölek-bölek kepderler,
«Hüw!» diýr hormat içinde –

diýip, guşlar barada gürrüňini dowam etdirýär. «Gökje kepderi» goşgusynda laçyn jan almaga gelen guşuň keşbinde suratlandyrylan bolsa, «Jan içinde» goşgusynda hem laçynyň keşbine üns berseň:

Laçyn aýdar: «Joşumdan,
Mest boldum öz huşumdan –

diýip, özünden göwni hoş, men-menlikli häsiýetde suratlandyrylýar. Magtymgulynyň «Jan içinde» goşgusynda guşuň, haýwanyň öz di-

¹ Şol ýerde, II jilt, 342-342 s.

² Şol ýerde, II jilt, 358 s.

linden durmuşy beýan edilýär. Örän çeperçilik bilen ýazylan setirlerde dürli haýwanlaryň özboluşly häsiýetleri, tebigatda özlerini alyp baryşlary çeper suratlandyrylýar:

Musyja diýr: «Gider men,
Geldim, bildim – öter men,
Üç agaçny çatar men,
Guzlap, weýran içinde» –

diýen setirlerde musyjanyň, ýagny gögerçin atly guşuň üç agajy çatyp ýumurtgalayandygy aýdylsa,

Ýarasa aýdar: «Ýa, Möwla!
Saldyň meni bu ýola,
Berme, Aý, Güne, ýele,
Sakla pynhan içinde!» –

diýip, ýarganatyň dilinden aýdylýan setirlerde onuň Aý-Günden, ýelden, ýagtylykdan bukulyp ýaşayan haýwandygy barada maglumat almak bolýar. Şahyr bilibiliň sözi arkaly onuň gözelligiň, gülzarlygyň, bagy-bossanlygyň aşygydygyny:

Gülzar üçin aşyam,
Bag-y bossan içinde –

diýen setirlerde beýan edýär.

Magtymgulynyň her bir setiriniň, her bir bendiniň aňyrsynda dünýä meşhur bolan ýordumlaryň ýatandygyny görmek bolýar. Bu bolsa şahyryň giň dünýägaraýyşly syrly döredijiligine aralaşyp, her bir setire giňişleýin düşündiriş bermäge mümkinçilik berýär. Magtymgulynyň eserleri öwrenilende, onuň özünden öňki edebiýaty, taryhy nähili özleşdirenligi aýdyňlaşýar. Bu onuň umman ýaly giň dünýägaraýşyndan habar berýär. Şahyryň gündogar halklarynyň edebi nusgalaryny, halk döredijiligini özleşdiredigi-de goşgy setirlerinde aýdyň şöhlelenýär. Gündogar halklarynda giň ýaýran dessionlar, ro-

waýatlar, hekaýatlar şahyryň goşgularynda köp duşýar. «Bilmezmiň» goşgusynda:

Hüthüt kimin Pereňden Çyn-Maçyna bardygym,
Bag içinde Bylkysyň saçyn açyp gördüгим,
Süleýmanyň tagtyndan sözläp habar berdigim,
Guş gonsun diýp başyma bilbil heňin gurdugym,
Çarşenbe gün çäşt wagty gondurdygym bilmezmiň?¹ –

diýen setirlerde Süleýman pygamber bilen Bylkys baradaky dünýä edebiyatyna giňden ýaýran, Gurhanyň 27-nji süresinde beýan edilýän Dawut pygamberiň ogly Süleýman pygamber bilen Ýemen patyşasy Bylkysyň arasynda ilçi bolan guş Hüthüt barada aýdylýar. Nowaýynyň «Guş dili» eserinde hem Hüthüt ähli guşy symrugyň gözlegine ugrukdyrýan esasy gahryman bolup çykyş edýär.

Tebigatda şol bir guşlar maşgalasyna degişli bolsa-da, simwoliki guş keşpleri özboluşly aýratynlygy, häsiýetleri bilen tapawutlanýar. Mysal üçin, bilbilniň keşbi magşugyň keşbinde söýgi lirikasynyň baş gahrymany bolsa, humaý bagt guşy hasaplanýar. Bürgüt mertligiň, gaýratlylygyň keşbinde orta çyksa, baýguş ýekeligiň, ýalňyzlygyň, kepderi parahatçylygyň simwolydyr. Şeýle hem, garga-zag, hekek özüne garaşylmaýan gahrymanlardyr. Bu barada Magtymguly «Guş bolar» goşgusynda:

Algyr şunkar, laçyn awda mälimdir,
Garga, hekek, ýelbe – bary guş bolar² –

diýip ýazýar. Şeýle-de:

Harazban goluna düşse algyr baz
Ganatdan aýyrar, gadryn näbilsin³ –

¹ Şol ýerde, II jilt, 301s.

² Şol ýerde, I jilt, 438 s.

³ Şol ýerde, I jilt, 477s.

diýip, aw guşlaryna seretmekligiň özboluşly aýratynlygynyň bardygyny aýtmak bilen ony adam durmuşy bilen deňeşdirýär. Şahyryň:

Garga ýiter baz, balaman jeňinde,
Görne bilmez ol meýdanyň deňinde,
Aç garyçgaý, algyr laçyn öňünde
Müň ýygylsyn, ördek nedir, gaz nedir¹ –

diýen setirlerde-de guşlaryň keşbi adamlaryň häsiýetlerini görkezmek maksady bilen getirilse-de, tebigatdaky guşlar öz bolşunda, öz häsiýetinde suratlandyrylýar. Şahyryň:

Bir käkilik aldyrsa zürbe balasyn,
Saýraý-saýraý, gözlemeýen bolarmy?
Bir bilbil ýitirse gyzyl lälesin,
Hasratyndan sözlemeýen bolarmy?² –

setirlerinde şahyryň öz ogly Ybraýymyň aradan çykanlygyna içki hasraty ýüze çykarylýan hem bolsa, tebigat kanuny öz bolşunda suratlandyrylýar. Şahyr çeperçilik tärini deňeşdirme usulda ýüze çykarýar. Guşlaryň öz perzendinden aýra düşende, nähili ýagdaýa düşjekdigini beýan edip, ynsan ykbaly bilen deňeşdirýär. «Ýagmyr ýagdyr soltany» goşgusynda:

Bilbiller mest bolsun, älem aýylsyn,
Gaýgylyar dep bolsun, gamlar sowulsyn³ –

setirinde bilbilniň keşbi realistik häsiýetde, tebigat gözelliginde wasp edilýär.

Magtymgulynyň döredijiliginde zenan gözelligi wasp edilende, onuň häsiýetleri we hereketleri dürli guşlara meňzedilip beýan edilýär. «Meňzär hökümlü» goşgusyndaky:

¹ Şol ýerde, I jilt, 451 s.

² Şol ýerde, I jilt, 476 s.

³ Şol ýerde, II jilt, 137 s.

Humay oturyşly, laçyn turuşly,
Kebuter topukly, maral görüşli,
Täze hilal gaşly, merwerit dişli,
Tawus guş zynatly, Dawut towuşly,
Tezerw şiweli, käkilik ýörişli,
Tugun guş timarly, tarlan bakymly¹ –

setirlerini muňa mysal etmek bolar. Şahyryň döredijiligine ser salanyňda, gelin-gyzlaryň waspyny edýän setirlerde şeýle mysallaryň sanyny köpeltmek bolar. Beýik söz ussady Magtymgulynyň döredijiligini okanyňda, söz sungaty, çeper suratlandyрма ussatlygy, meňzermeleri, deňşdirmeleri inçelik, nepislik bilen beýan etmegi ünsüni çekýär. Şahyryň çeper oýlanmasynyň ýokary belentligi, pähim-paýhasy, dünýägaraşsynyň kämilligi, ýiti synçylygy sazlaşyp, döredijilik ussatlygyny ýüze çykarýar. Onuň tebigat gözelligini, adam keşbini şahyrana söz sungaty bilen şekillendirýän sygryýeti hiç haçan könelmän, ýyllar, ýüzylylyklar geçdigiçe, göz gamaşdyryjy keramatly şugla öwrülýär.

¹ Şol ýerde, I jilt, 227s.